

№ 23

контрабасист

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
РЕСПУБЛІКАНСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
МИСТЕЦТВА ТА КУЛЬТУРИ
ІНСТИТУТ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ КУЛЬТУРИ

АНСАМБЛЬ

Програма для дитячих музичних
шкіл та шкіл мистецтв

Україна
Державний методичний центр
навчальних закладів культури
і мистецтв України
Ідентифікаційний код 30524246
01032 м.Київ,
Бул.Шевченка 50-52
№ _____
_____ р.

КИЇВ - 1996

Ансамбль: Програма для шкіл естетичного виховання /РМК МКОМ
України. - 2-е вид., доп. - К., 1996.

УКЛАДАЧ - М.Ф.РОЗЕНТАЛЬ, викладач Харківського
ліцею мистецтв

РЕЦЕНЗЕНТИ - В.Р.Маркова, викладач Запорізької ДМШ №1
- О.Є.Єрусалимський, зав.відділом Черкаської
ДМШ №1

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ВИПУСК - В.Г.Давидов, завкад. мистецтвознавства
Л.М.Нестеренко

РЕДАКТОР - О.Г.Підсуха

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА

Найголовнішим завданням сучасної педагогіки є виховання гармонійно розвинутої особистості дитини. "Провідною задачею масового музичного виховання є не стільки навчання саме по собі, скільки вплив через музику на весь духовний світ учнів, й передусім на їхню моральність" /Д.Кабалевський/. Саме ці методологічні ідеї лежать в підґрунті музичної педагогіки взагалі, в класі ансамблю в музичній школі та школі мистецтв.

Школи естетичного виховання покликані виявити й тве, що розвинути природні здібності дітей, прилучити учнів до духовної культури людства, виховати потребу в самовираженні засобами музичного та інших мистецтв. Такі особливості психіки дитини, як іскрава уява, фантазія, асоціативні зв'язки між різними явищами мають стати основними у формуванні музичного смаку учнів, сприяти розвитку навичок імпровізації та інших форм творчої діяльності.

Клас ансамблю - необхідний компонент процесу музичного навчання, де створюються всі умови для колективного музичення та самостійної творчості учнів. Тут на практиці закріплюються навички, отримані в спеціальному класі, в хоровому класі, на музичній літературі й історії мистецтв, на предметах естетичного циклу.

В класі ансамблю учні повинні познайомитися з кращими зразками класичної, народної та сучасної ансамблевої музики. Перекладення викладачів відіграють в цьому процесі чималу роль.

Навчальні плани для ДМШ і ДМШ передбачають ансамбль:

- у ДМШ та на музичному відділенні шкіл мистецтв у 3-8 класах /інструментальний, ВІА/;
- на вокально-хоровому відділенні шкіл мистецтв, на хоровому відділі музичних шкіл - у 3-7 класах /інструментальний, ВІА/;
- на театральному відділенні шкіл мистецтв - у 4-7 класах /ВІА/;
- у ДМШ з 5-6 річним терміном навчання - в 2-6 класах /інструментальний, ВІА/.

В класі вокально-інструментального ансамблю необхідно передбачити вивчення не лише естрадних і джазових, але і класичних та народних творів.

Під час ансамблевого музичення учні мають оволодіти такими навичками: - чути музику, що виконується ансамблем, в цілому та окремо кожним з голосів;

- орієнтуватися в звучанні теми, супроводу, підголосків та ін.;
- виконувати свою партію відповідно до художнього трактування змісту музичного твору;
- імпровізувати на рівні побутового музичення;
- творчо використовувати в колективному музиченні навички та знання, отримані в процесі музично-естетичного навчання;
- вести концертну діяльність в різних за складом ансамблях;
- оволодіти навичками ансамблевого супроводу вокалісту або вокальному ансамблю.

Комплексний характер роботи в класі ансамблю, колективний характер музичної творчості, формування відповідальності перед маленьким творчим колективом - все це підвищує значення класу ансамблю на ступені початкової ланки музичної освіти.

В сучасних умовах саме ансамблі малих складів відкривають перед учнями нові перспективи в оволодінні різноманітним репертуаром, вони є ефективною формою професійного навчання юного музиканта.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Перші навички ансамблевої гри маленький музикант отримує, як правило, в спеціальному класі музичного інструменту. Численна навчально-методична література, школи, збірники для молодших класів містять спеціально оброблені твори для виконання спільно з викладачем або учнем.

Однією з форм колективного виконання є також акомпанемент. Викладач має зосередити увагу на особливостях виконуваної партії акомпанементу, що сприяє формуванню найперших навичок колективного виконання, організації ритмічної та динамічної дисципліни учнів. Це можливо вже після 3-4 місяців спілкування учня з інструментом.

Робота в класі розпочинається з організації ансамблю з інструментальними і виконавськими складами. Для засвоєння основних принципів ансамблевої гри найбільш доцільно використовувати однорідні складки - ансамблі скрипалів, баяністів, блокфлейтистів, гітаристів, акордеоністів, ударних інструментів тощо. Адже саме в однорідних за складом ансамблях яскраво виявляються риси, притаманні саме для ансамблевої гри. Це, окрім

загального строю і темпу, - близький тембр, однорідність виконавських прийомів, однакова аппліатура, єдині динаміка й штрихи, однакові частини смичка в струнних ансамблях; зміна міха у баяністів й акордеоністів; спільне ведення звуку для духових інструментів; виконання однієї партії кількома учнями. За кількістю учасників ансамблю однорідних інструментів має нараховувати 6-8 чоловік, щоб завжди залишалася можливість дублювання партій. Проте, кількість учнів може бути й іншою, що залежить від творчих і навчальних завдань, які ставить собою та учнями викладач.

Робота в класі ансамблю на початковому етапі має зацікавити не тільки професійно зорієнтованих учнів, але і тих, які не мають здібностей до професійного музикування. Викладач в такому випадку доручає технічно слабкому учню легку партію або пропонує зазрати на додатковому "цумовому" інструменті /бубен, металофон, маракаси, трикутник/. Головне - зацікавити учня в процесі спільного виконавства і спільної творчості.

Для того, щоб зосередити увагу дітей на художніх та ансамблевих проблемах виконавства, підбираються достатньо легкі в технічному вирішенні, твори. Ціль навчання в класі ансамблю - розширення музичного світозору, засвоєння технічних навичок колективного музичення /єдиний стрій, темпоритм, фразування й голосоведення, однорідність тембру, однакова аппліатура, тривання пауз, артикуляція/.

Заняття в однорідному ансамблі відбуваються, як правило, протягом двох років, тобто в 3-4 класах, що дозволяє засвоїти й міцно закріпити отримані знання й навички. Тільки після цього можна переходити до більш високого рівня ансамблевої гри.

Розпочинаючи з 5 класу, потрібно познайомити учнів з різними інструментальними та жанровими складами. Це можуть бути ансамблі суто класичного чи народного інструментарію, естрадні /фортепіано, гітара, контрабас, ударні або частина згаданих інструментів складають ритм-групу з сольними духовими, струнними або фортепіано/.

До участі в змішаних ансамблях, де голоси не дублюються, слід залучати найбільш розвинутих в художньому відношенні учнів. Більша частина учнів старших класів продовжує музичення в однорідних чи відносно однорідних складах. В такому випадку молодші школярі, які приходять до цих ансамблів, навчаються у своїх старших колег.

З метою розширення музичного кругозору рекомендується знайомство дітей з якнайбільшою кількістю творів в класі. Слушно прослуховувати записи кращих ансамблів різних складів, а потім аналізувати їхнє звучання.

Сучасна музична практика дещо змінила традиційні уявлення щодо жанрової диференціації ансамблів. У народних складах використовуються електрогітари та ударні інструменти, часто в ансамблі разом зі скрипкою використовується гітара, проте гітара є і провідним інструментом вокально-інструментальних ансамблів. Все це різноманітність музичної практики бажано відбивати в структурі навчальних ансамблів. Якомога більшу кількість учнів треба познайомити із специфікою гри в різних школах, щоб визначити засоби музичної виразності, найбільш близькі їх індивідуальності.

Ансамблеві склади можуть мати безліч варіантів, що визначаються і контингентом дітей, і творчою вигадкою, фантазією викладача, і характером обраного твору. Головне, щоб участь різних інструментів була виправдана з художньо-музичної точки зору.

Всі типи ансамблів можуть успішно акомпанувати солістам, інструменталістам, хору, вокальному ансамблю, а також використовуватися в театральних виставах та хореографічних номерах.

Робота в змішаних ансамблях вимагає тих самих якостей, що і однорідні ансамблі, але на більш високому рівні /стрій, темпоритм, фразування, динаміка/, адже у різних інструментах різні артикуляційні, темброві та динамічні можливості. Наприклад, у фортепіано і шпикових інструментів звук поступово затухає, у смичкових, духових і баянів його тривалість обмежена виконавським рівнем учнів; духовим і смичковим інструментам притаманні лише їм властиві вібрації.

Гра в різноманітних складах активізує тембровий слух, примушує, поруч з іншими інструментами, уважно й вимогливо використовувати виразні можливості свого інструменту для того, щоб домогтися найвиразнішого ансамблевого звучання.

Змішані ансамблі більш різнобарвні й різноманітні в тембровому відношенні й гарно звучать на будь-якій естраді.

Наприкінці 5 класу викладач з класу ансамбля спільно з викладачем з фаху дає рекомендації щодо закріплення навичок кожного учня в тому чи іншому ансамблі.

Учні 6-8 класів продовжують музичення в тому чи іншому ансамблі /класичному, народному, естрадному, джазовому, ВІА/, що найбільш відповідає особливостям їхньої індивідуальності. На цьому етапі учні мають ознайомитися з історією розвитку ансамблевого мистецтва, отримати поглиблені знання про стилі та жанри виконуваної музики. Бажано в цей період лишати склад незмінним, щоб краще зрозуміти й відчути партнерів.

Учням 7-8 класів корисно, на прикладі кількох творів, дати наочну уяву про елементарні принципи та прийоми перекладення, після чого запропонувати нескладний твір для самостійного перекладення.

Колективні форми музикування вимагають від керівника ансамблю постійної творчої ініціативи, та змушують знайти індивідуальні методики навчання, що допоможуть розвинути творчі здібності кожного учня.

Розпочинаючи роботу над твором, викладач повинен познайомити учнів з стилем і формою твору, дати загальне уявлення про особистість автора та особливості музичних образів творів композитора. З цієї метою слід програти п'єсу цілком або проілюструвати її у запису. Потім необхідно розповісти про значення й функції кожної з партій. З перших днів роботи необхідно розвивати навички свідомого читання нотного тексту, фіксуючи увагу на його важливих якостях - ладі, тональності, розмірі, ритмі, динаміці.

Робота викладача з окремими учасниками ансамблю є одним з важливих компонентів навчального процесу в класі. Це вимагає від викладача знання специфічних особливостей інструментів, що входять до складу ансамблю /звуквидобування, аплікатура, технічні, динамічні, темброві можливості/.

Слід визнати також доцільною практику керівництва ансамблем двома-трьома викладачами однієї чи то різних спеціальностей. Велике значення має доброзичливий контроль за знаннями й навичками учнів: це стосується перевірки партій, роботи над окремими елементами техніки тощо.

На кожній стадії праці в класі ансамблю викладач має ясно уявляти свої педагогічні завдання. Для цього необхідно чітко планування роботи та, передусім, вірний підбір репертуару, що

відповідає рівню майстерності юних ансамблістів. Надто складний репертуар обертається художніми та технічними втратами. В процесі підбору репертуару може виникнути потреба у перекладенні сольного твору для конкретного складу. Керівник класу ансамблю повинен враховувати при цьому специфіку кожного інструменту, можливості виконавців.

ЕСТРАДНИЙ АНСАМБЛЬ, ВІА

Заняття в класі естрадного ансамблю покликані виховувати художній смак до естрадної та джазової музики. Тому репертуар для естрадних складів потрібно складати з урахуванням естетичної вагомості музичних творів.

Склад естрадного ансамблю функціонально поділяється на ритм-групу та солов'ячі інструменти. Такі інструменти, як фортепіано й гітара /електрогітара/, можуть відноситися і до тієї, і до іншої груп. Оскільки в естрадній виконавській практиці широко застосовуються електроінструменти і звукопідсилююча апаратура, учасників естрадних ансамблів необхідно познайомити з правилами роботи з електроінструментами й технікою безпеки: ці правила ви знайдете в будь-яких інструкціях з експлуатації електроінструментів та апаратури.

До естрадних ансамблів висуваються такі вимоги: стрій, темп, рівність звучання всіх інструментів і виразність виконання. Особливо важливою є праця над штрихами й фразуванням. Слід познайомити учнів-духовиків з системою складів, що вироблена виконавською практикою, де кожному штриху відповідає певний склад.

Вивчаючи п'єси з елементами джазу або в одному з його стилів, слід звернути увагу на виконання восьмих тривалостей тріолями. Певні труднощі становить виконання всіляких динамічних відтінків й штрихів на електроінструментах.

Основу звучання ВІА складають тембри електроінструментів, а струнні, духові інструменти вносять особливий колорит, який оживляє звучання ансамблю /робить його теплішим/. Потрібно пам'ятати, що у струнно-смичкових і дерев'яних духових інструментів динамічні можливості менші, ніж у електроінструментів, тому їх необхідно підзвучити за допомогою мікрофону.

Див.: Горбат І., Вассербергер И. Основи джазової інтерпретації. К., 1980.

Специфіка ВІА в тому, що всі або більша частина його учасників мають грати й співати одночасно. Не потрібно доручати складні партії й підголоски тим учасникам ансамблю, які співають. Корисно окремо розучити інструментальний супровід та вокальні партії, а потім поєднати вокал з акомпанементом. Звичайно, йдеться про нескладні вокальні та інструментальні партії.

У ВІА партії ритм-групи функціонально поділено на басову, ритмічну та гармонічну. Тому учасникам ритм-групи слід засвоїти найбільш поширені у сучасній практиці ритмоформули, а саме: вальс, танго, фокстрот, самба, диско тощо. В процесі оволодіння електроінструментами і основними ритмоформулами необхідно познайомити учнів з різними стилями естрадної музики, практично довести відповідність стильового оформлення музичного матеріалу його художньому змісту.

Робота з учнями театрального відділення має свої специфічні особливості. В класі ансамблю тут проходять лише ВІА. Роботу з ансамблем слід розпочинати з прослуховування учнів, визначення їхнього виконавського рівня, вокальних здібностей, розподілення за інструментами. До складу ансамблю театрального відділення можливе залучення учнів інших відділень, особливо це стосується духових та струнно-смичкових інструментів, адже специфіка театрального відділення більш відповідають фортепіано і гітара, флейта і саксофон.

Готуючи номери з ансамблем театрального відділення, слід пам'ятати про видовищність мистецтва естради. В естраді видовищність має велике значення в створенні сценічного образу, в той же час вона є якістю учнів саме театрального відділення.

Керівник ансамблю має передбачити в партитурі, а потім і в репертуарному плані оволодіння всім комплексом виразних засобів виконання концертного твору, враховуючи індивідуальності виконавців і специфіку їхнього провідного баху.

ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ ТА УСПІШНІСТЬ

Планування навчальної роботи, продуманий відбір учбового та концертного репертуару – основа ансамблевої творчості в школі. План навчальної роботи будується в залежності від індивідуальності учнів, загальних завдань навчання, концертного репертуару школи, ВІА тощо.

Протягом року учні мають вивчити 5-7 різнохарактерних творів. Частина з них вивчається на рівні ознайомлення.

Ступінь складності творів диференціюється відповідно до підготовленості учнів. Гра в ансамблі передбачає творчу розкутість /аж до спільної імпровізації/. Саме клас ансамблю стимулює інтерес до спільного музичення, знімає бар'єри перед імпровізаційними музичуваннями.

Для читання з листа відбираються найлегші твори. План роботи в класі ансамблю складається на півроку викладачем і затверджується завідуючим відділенням /відділом/ та заступником директора з навчальної роботи. В кінці кожного півріччя, на підставі щомісячних оцінок /балів/ та контрольного уроку, виставляється оцінка за півріччя. Критерієм щомісячних оцінок є рівень оволодіння навичками ансамблевого виконавства, а також старанність учня. Кожний виступ ансамблю на публіці є своєрідним творчим заліком, що відбивається в плані роботи та звітності викладача.

РЕПЕРТУАР

Репертуар класу ансамблю має включати обробки народних мелодій та пісень, твори українських, російських та зарубіжних авторів, кращі зразки класичної музичної спадщини та найбільш відомі твори сучасних композиторів. Багато також включати до репертуару композиції та обробки самих учнів.

До репертуару учнівського ВІА необхідно залучати естрадні мініатюри, фольклорний музичний матеріал, п'єси з елементами джазу /в старших класах/. Репертуар естрадних відділів шкіл мистецтв і музичних шкіл складається за спеціальними вимогами, де стильові та жанрові особливості набувають особливої ваги.

Відбір необхідного й доцільного репертуару є провідним чинником для ансамблевого виховання та творчого розвитку учнів. Видано чимало збірок для різних складів виконавців. У школах, хрестоматіях та навчальних посібниках для різних інструментів також публікуються ансамблеві твори: головним чином, для дуєтів.

Нижче ми подаємо рекомендовані музичні збірки, проте підбір репертуару є питанням професійності викладача та певного відділу.

РЕКОМЕНДОВАНІ МУЗИЧНІ ЗБІРКИ

I Естрадні ансамблі, ВІА

I.1. Бучин В. Летний день: Пьесы для эстрадного ансамбля.-М., 1981.

I.2. Дубравин Я.Синий вечер: Пьесы для инструментального эстрадного ансамбля. - М.; Л., 1978.

I.3. Играет "Ленинградский диксиленд". - М., 1970 /все выпуски/.

I.4. Килнов Б. Пьесы в танцевальных ритмах: Для эстрадного ансамбля - Л., 1980.

I.5. Клиш В. В музыкальных ритмах. - К., 1987.

I.6. Ледвиковский В. Инструментальная музыка. Для эстрадных ансамблей - М., 1981.

I.7. Мелодии советского джаза /Сост. Саульский Ю., Чуринов Ю/ - М., 1987.

I.8. Симоненко В. Мелодии джаза: Антология. - К., 1984.

I.9. Серия "Вокально-инструментальные ансамбли": Партитуры. - К., 1971-1984. - Вып. I-16 /все последующие/.

I.10. Серия "В ритме-танца". - К., 1967-1984-Вып. I-2 /все последующие/.

I.11. Серия "Джаз: Пьесы в стиле свинг". - К., 1971-1972.-Вып. I-2.

I.12. Серия "Концертно-танцевальный репертуар эстрадного ансамбля". - М.; Л., 1973-1974. - Вып. I-5 /все последующие/.

I.13. Серия "Музыка советской эстрады": Песни и инструментальная музыка. - М., 1981-1984.- Вып. I-5 /все последующие/.

I.14. Серия "Музыка радио, кино и театра". -М.; Л. 1973-1974. - Вып. №2I-5 /все последующие/.

I.15. Серия "Музыка советской эстрады"; Произведения для электрогитары в сопровождении ритм-группы /Сост. Наимушин Ю.М./ - М., 1983-Вып. I-2 /все последующие/.

I.16. Серия "Музыкальный kaleidoscope": Концертно-танцевальный репертуар эстрадного ансамбля: Партитуры. -М., 1981-1984.- Вып. I-4 /все последующие/.

I.17. Серия "Популярные джазовые пьесы в обработке для шестиструнной гитары и ритм-группы": Партитура.-К., 1980-1984.-Вып. I-4

I.18. Серия "Ритм": Танцевальные пьесы в стиле биг-бит.-М., 1975-1978.-Вып I-5 /все последующие/.

I.19. Серия "Ритмы юности". -М.; Л., 1978 Все выпуски.

I.20. Эстрадный ансамбль в школе. - К., 1982.-Вып.3.

2. Ансамблі духових інструментів

- 2.1. ансамблі для духових інструментов.-Л., 1975-1976.-Вып.1-2.
- 2.2. Ансамблі для духових інструментов. - Л., 1979.
- 2.3. Ансамблі дерев'яних духових інструментов.-К., 1967.-Вып 2,4,6.
- 2.4. Ансамблі медних духових інструментов.-К., 1967-Вып. 2,6-10, 13-15.
- 2.5. Ансамблі дерев'яних духових інструментов.-К., 1964,1966.
- 2.6. Ансамблі для дерев'яних духових інструментов.-М., 1974.
- 2.7. Ансамблі для духових інструментов.-М.,1982.-Вып.2; 1984.- Вып.3.
- 2.8. Ансамблі для дерев'яних духових інструментов/Сост. Е. Кравченко/ -М., 1968-Вып. 5-6.
- 2.9. Ансамблі для медних духових інструментов /Сост.Б.Анисимов/ - М., 1969.
- 2.10.Анисимов Б. Ансамблі для медних духових інструментов.-Л.; М., 1963.
- 2.11. Ансамблі медних духових інструментов/Сост. Чумов Л./-М., 1934.
- 2.12. Бах И.С. Пять пьес. В обработке для 2-х труб, 2-х валторн и тромбона Ф.Цабелл. - М., 1953.
- 2.13. Дуэты для двух гобоев и фортепиано /Пер.Л.Грецкого/-М, 1963.
- 2.14. Дуэты для дерев'яних духових інструментов.-М., 1974.
- 2.15. Збірка п'єс для ансамблів медних духових інструментів/ Упор. Носов Л./-К., 1958.
- 2.16. Легкие пьесы для двух кларнетов. -М., 1985.
- 2.17. Легкие ансамбли медных духовых инструментов.-М., 1986.
- 2.18. Миниатюры для квинтета духовых инструментов /Перел.Буяновского В./.-М., 1972.
- 2.19. Произведения для ансамблей медных духовых инструментов.-М., 1986.-Вып.2.
- 2.20. Десять легких пьес для дерев'яних духових інструментов. Младшие и старшие классы ДМШ -Л., 1983.
- 2.21. Покровский А.Учитель и ученик: Начальная школа ансамблевой игры на духовых инструментах.-М., 1987.
- 2.22. Произведения для дерев'яних духових інструментов.-М., 1984.
- 2.23. Пьесы для ансамбля кларнетистов.-К., 1977, 1982.

- 2.24. Пьесы для ансамблей медных духовых инструментов: Средние и старшие классы ДМШ. - Л., 1983.
- 2.25. Пьесы для духовых ансамблей.-М., 1978-1984-Вып.1-5.
- 2.26. Пьесы для квинтета духовых инструментов французских композиторов -М., 1973.
- 2.27. П'єси для кларнета і фюґота /Упор. Прорвич В/-К., 1967.
- 2.28. Квартети. Легкі п'єси./Перекл. для 4-х тромбонів/. К., 1962.
- 2.29. Квартети для тромбонів /Упор. О.Козлов/-К., 1978.
- 2.30. Сборник пьес для ансамблей медных духовых инструментов.- К., 1964.- Вып.1-6.
- 2.31. Трио-сонаты Генделя, Корелли, Перселля. /Переложение для дуэта дерев'яних духових інструментов в сопровождении фортепиано Брутана/.-М.; Л., 1986.
- 2.32. Хрестоматія педагогического репертуару для ансамблей духових інструментов.-М., 1971.
- 2.33. Шостакович Д. Четыре вальса: Для флейты и кларнета в сопровождении фортепиано/ Перел. Л.Атовяна/ -М., 1958.

3. Ансамблі малих форм

- 3.1. Ансамбли для двух скрипок: Пед.репертуар ДМШ.-Л., 1963-65. - Вып.1-3 /все последующие/.
- 3.2. Ансамбли для фортепиано: Учеб.репертуар ДМШ. 3-4 классы.-К., 1979; 5 класс.-К., 1983.
- 3.3. Ансамбли для фортепиано в 4 руки на народные темы. 5 кл. ДМШ.-М., 1964.
- 3.4. Ансамбли скрипачей: Пед.репертуар ДМШ.- 1969-73.-Вып.1-6.
- 3.5. Ансамбли юных скрипачей.- М., 1971.
- 3.6. Ансамбли. Русские народные песни для фортепиано в 4 руки. Младшие и средние классы ДМШ. -М., 1971.
- 3.7. Бах И.С. Трио-сонаты.-М, 1985.
- 3.8. Библиотека юного скрипача. Дуэты для двух скрипок с фортепиано./ Ред.К.Фортунатов/.- М.,1962.-Вып.,1-2 /все последующие/.
- 3.9. Библиотека юного скрипача. Серия пьес советских композиторов.-М., 1960, 1962.- Вып.1, 5.
- 3.10. Габриэли. Инструментальные ансамбли. -М., 1977.
- 3.11. Дуэты и трио. Для струнных инструментов. М.,1973-85.-Вып.1-4.
- 3.12. Избранные произведения русских советских композиторов в легком переложении для фортепиано в 4 руки.-М., 1956

- 3.13. Камерно-инструментальные ансамбли французских композиторов. - М., 1968.
- 3.14. Легкие пьесы для фортепиано в 4 руки: Пед.репертуар. - Л., 1974.
- 3.15. Легкие пьесы для фортепиано в 4 руки: Пед.репертуар.-Л., 1978.
- 3.16. Педагогический репертуар. Скрипичные дуэты для 6-7классов ДМШ /Ред.-сост. С.Иванов/. -М., 1967.
- 3.17. Произв. дения французских композиторов в переложении для фортепиано в 4 руки.-М., 1961-62.-Вып.1-2.

4. Ансамблі народних інструментів

- 4.1. Альбом для юношества. М., 1985.
- 4.2. Ансамблі народних інструментів. К., 1988.
- 4.3. Ансамбли для русских народных инструментов. Л., 1964.
- 4.4. Дуэты /Ред. К.Фортунатов/. М., 1972.
- 4.5. Избранные произведения для смешанных ансамблей русских народных инструментов /Сост. О.Дымов/.М., 1983.
- 4.6. Инструментальные ансамбли /Сост. В.Гевиксман/. М., 1973.
- 4.7. Инструментальные ансамбли. М., 1973-1984.-Вып.1-7.
- 4.8. Искусство аккомпанемента. М., 1982.-Вып.3.
- 4.9. Лапченко Л. Инструментальні ансамблі у початкових класах: Метод. посіб. К., 1969.
- 4.10. Музичні вечори. К., 1978.-№6.
- 4.11. Налёвы звонких струн. Концертные пьесы для ансамблей русских народных инструментов. М., 1980.
- 4.12. Педагогический репертуар для ансамблей /Сост. А.Лачинов, В.Розанов/. М., 1966-1968. -Вып. 1-3.
- 4.13. Песни и пьесы. Для мандолины и семиструнной гитары. М., 1962-1964.-Вып. 1-3.
- 4.14. Песни и танцы /Сост. И.Болдырев/. М., 1963.
- 4.15. Педагогический репертуар домриста. М., 1977-Вып.2
- 4.16. Популярная музыка для ансамблей русских народных инструментов. М., 1979-1991.-Вып.2-9.
- 4.17. Пьесы для различных ансамблей /Сост. И.Болдырев/. М., 1963.
- 4.18. Репертуар для русских народных инструментов. М., 1967 /последующие выпуски/.
- 4.19. Хрестоматия для ансамблей. М., 1965 /последующие выпуски/.

- 4.20. Шелков Н. Сборник произведений для инструментальных ансамблей.-Л., 1960.
- 4.21. Збірки для ансамблів українських народних інструментів.

5. Ансамблі баянів та акордеонів

- 5.1. Ансамбли аккордеонов /Сост. В.Розанов/. М., 1969-1976.- Вып.1-6.
- 5.2. Ансамбли баянов. М., 1969-1982.-Вып. 1-13.
- 5.3. Ансамбли баянов в музыкальной школе. М., 1984-Вып.2.
- 5.4. Баянные ансамбли. Минск, 1965-1966.-Вып.1-2.
- 5.5. Концертный репертуар баяниста. М., 1961-1964.-Вып.35-59 /последующие выпуски/.
- 5.6. Музыка народов мира: Хрестоматия для одного, двух и трех баянов: Уч.пособ. -Улан-Удэ, 1970.
- 5.7. Педагогический репертуар для ансамблей русских народных инструментов. М., 1966-1968-Вып.1-3.
- 5.8. П"еси для дуэту баяністів /Упор. Г.Ліпницький,Л.Гура/. К., 1990.
- 5.9. Популярні "п"еси /Упор.М.Різоль/. К, 1960-1961-Вып.1-2.
- 5.10. Популярні твори для трьох баянів /Упор. М.Оберюхтін/К., 1964.
- 5.11. Популярні твори для двох і трьох баянів /Упор.С.Чапкіт/К., 1965.
- 5.12. Популярні твори для дуэту і тріо баяністів. К., 1967-1969- Вып. 7-II.
- 5.13. Пособие для руководителей ансамблей баянистов /Сост. С.Рубинштейн/ М., 1970.
- 5.14. Пьесы для ансамблей баянов. М., 1960-1965-Вып.1-6.
- 5.15. Русские мелодии для двух и трех баянов. Л., 1973.
- 5.16. Старинные вальсы и марши для трех баянов /С-ст. С.Рубинштейн/ М, 1982.
- 5.17. Твори для дуэту баяністів. К.1973-1974. -Вып.10-II.
- 5.18. Твори для дуэту і тріо баяністів. К., 1970-1972 -Вып.7-14.
- 5.19. Твори для тріо баяністів. К., 1973-1976 -Вып.15-18.
- 5.20. Хрестоматия для ансамблей баянов. М., 1961 -1965 - Вып.1-10.